

گنبد سلطانیه، به عنوان «بزرگ‌ترین گنبد آجری جهان» را می‌توان از مهم‌ترین آثار تاریخی استان زنجان و حتی ایران دانست که در حدود 700 سال قبل و به دستور سلطان «محمد خدابنده» ساخته شد و در شهر سلطانیه، واقع در 43 کیلومتری جنوب شرقی زنجان قرار دارد.

این اثر که یادگاری ارزشمند از دوره ایلخانیان در ایران به‌شمار می‌رود، در سال 1384 به دلیل برخورداری از ارزش‌های تاریخی قابل توجه، در شهر «دوربان» آفریقای جنوبی به‌عنوان هفتمین اثر تاریخی ایران در فهرست میراث جهانی یونسکو به ثبت رسید؛ اثری که علاوه بر شکوه و عظمت معماری بی‌نظیرش، دانشنامه‌ای از نقش و طرح در تزیینات معماری آن روز را نیز به نمایش گذاشته است.

اگرچه گنبد 8 ضلعی سلطانیه از نظر تزیینات آجری، کاشی‌کاری و معماری جزو منحصر به فردترین آثار دوره اسلامی محسوب می‌شود، اما این روزها حال و روز خوشی ندارد و علاقه‌مندان به آثار تاریخی از وضعیت این بنا ابراز نگرانی می‌کنند و امیدوارند هرچه زودتر رسیدگی‌های لازم به این بنا انجام شود.

کاستی‌های موجود

یک شهروند سلطانیه در این باره می‌گوید: با وجود اینکه گنبد سلطانیه سبب شگفتی گردشگران می‌شود و یک گنجینه ارزشمند از تاریخ این منطقه به حساب می‌آید، اما به نظر می‌رسد اقدام‌های لازم برای نگهداری این بنا آن گونه که باید به صورت مستمر انجام نمی‌شود و نقش‌های رنگ و رو رفته و دیوارهای نمر این بنا، دل دوست‌داران تاریخ و میراث فرهنگی کشور را می‌آزارد.

«داود داداشی» می‌افزاید: با توجه به اینکه این بنا در فهرست میراث جهانی یونسکو نیز ثبت شده است، انتظار داریم مسئولان استان همه تلاش خود را برای حفظ جایگاه این بنا به کار گیرند، اما علاوه بر غفلت از نگهداری، در معرفی این بنای تاریخی نیز کوتاهی‌هایی مشاهده می‌شود.

وی عنوان می‌کند: فراهم کردن امکانات رفاهی و خدماتی در جوار این بنا، کم‌ترین و ساده‌ترین کار ممکن است که البته آن هم به درستی انجام نشده و کاستی‌های زیادی در این زمینه مشاهده می‌شود.

این شهروند ادامه می‌دهد: وقتی گردشگری در این مکان حضور می‌یابند، با وجود اینکه محوطه بزرگی در جوار گنبد وجود دارد، اما امکاناتی برای نشستن و تماشا کردن نمای بیرونی گنبد برای آنها فراهم نشده است، درحالی که این مکان ظرفیت‌های زیادی برای جذب گردشگر دارد. وی ابراز امیدواری می‌کند با رسیدگی به این بنا و رونق حضور

گردشگران، اقتصاد اهالی سلطانیه نیز بهبود یابد.

آغاز مرمت

با وجود گلایه شهروندان از وضعیت گنبد سلطانیه، مدیرکل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی زنجان از مرمت مستمر این بنا خبر می‌دهد و می‌گوید: مرمت تزئینات، ایوان شمالی و شمال غربی گنبد سلطانیه از سال گذشته آغاز شده است و امیدواریم در سال جاری به پایان برسد.

«امیر ارجمند» با بیان اینکه این بنا یک مجموعه کامل از هنر و معماری بی‌نظیر تاریخ ایران است، اظهار می‌کند: در مرمت این بنای تاریخی سعی می‌کنیم نقش‌ها را خواناتر، کتیبه‌ها را لکه‌گیری و طرح و رنگ‌ها را موزون‌تر کنیم.

وی با بیان اینکه اجرای مستمر مرمت با هدف بازگرداندن شکوه تاریخی گنبد سلطانیه با معماری بی‌نظیر به گردشگران داخلی و خارجی انجام می‌شود، می‌افزاید: برنامه‌ریزی کرده‌ایم تا عملیات مرمت و احیای برج و باروی ضلع جنوبی بدون هیچ وقفه‌ای ادامه داشته باشد.

ارجمند با بیان اینکه کارفرمای طرح تکمیل گنبد اداره کل راه و شهرسازی است، تصریح می‌کند: امیدواریم با هماهنگی و همکاری‌های بیشتر، این طرح هرچه سریع‌تر تکمیل شود.

این مسئول با اشاره به ارزش تاریخی این بنا اضافه می‌کند: گنبد سلطانیه یادگار دوره ایلخانیان است و به دست سلطان محمد خدابنده و در قرن هشتم هجری قمری ساخته شده است.

چالش احیای ورودی‌ها

یکی از مشکلات مرمت این بنا، احیا ورودی‌ها گنبد است که مدیرکل میراث فرهنگی زنجان در این باره معتقد است که احیای ورودی دروازه شمالی جزو برنامه‌های اصلی این اداره کل در مرمت این بنای تاریخی است.

این درحالی است که یک پژوهشگر حوزه تاریخ در استان درباره مشکلات مرمت و احیا ورودی‌های این بنا اظهار می‌کند: مطالعات تاریخی انجام شده نشان می‌دهد ورودی اصلی گنبد در ضلع شمالی بنا قرار داشته است، اما در دوره قاجار با

ساخت یک مسجد این ورودی مسدود شده است.

«لیلا قسوریان جهرمی» ادامه می دهد: با توجه به قوانین و منشورهای بین المللی در حوزه حفاظت و مرمت آثار تاریخی، احیای این ورودی غیرممکن است، چراکه این مسجد، خود به یک بنای تاریخی تبدیل شده است و نمی توان آن را تخریب کرد.

وی تصریح می کند: تنها گزینه باقی مانده، ورودی شرقی است که این ورودی، به «ورودی شاهی» معروف است و با توجه به شرایط، بهترین گزینه برای ورودی گنبد به نظر می رسد.

قسوریان جهرمی اضافه می کند: با توجه به این تغییرات، مسیر بازدید از ارگ و گنبد نیز تغییر خواهد کرد و بازدیدکننده می تواند قسمت های مختلف ارگ را ببیند و سپس وارد گنبد شود و از ورودی کنونی نیز می توان به عنوان در خروجی استفاده کرد.